

על כלים עמים ומה שביניהם
 הרב מואיז נבון

במדבר פרק לא, כא-כה

(כא) וַיֹּאמֶר אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצִּבָּא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹוֹק אֶת מֹשֶׁה: (כב) אַךְ אֵת הַזֶּהָב וְאֵת הַכֶּסֶף אֵת הַנְּחֹשֶׁת אֵת הַבְּרָזֶל אֵת הַבְּדִיל וְאֵת הַעֶפְרַת: (כג) כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהַר אֶךְ בְּמִי נֹדָה יִתְחַטֵּא וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבֵא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמַּיִם: (כד) וְכַבְּסֶתֶם בְּגֵדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי וְטָהַרְתֶּם וְאַחַר תָּבֹאוּ אֶל הַמַּחֲנֶה: פ

רש"י במדבר פרשת מטות פרק לא פסוק כג

כל דבר אשר יבא באש - לבשל בו כלום:
 תעבירו באש - כדרך תשמישו הגעלתו ["כבלעו כד פולטו"], מה שתשמישו ע"י חמין, יגעילנו בחמין, ומה שתשמישו ע"י צלי, כגון השפוד והאסכלא [גריל], ילבנו באור:
 אך במי נדה יתחטא - לפי פשוטו חטוי זה לטהר מטומאת מת. אמר להם צריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור, וחטוי לטהרן מן הטומאה. ורבותינו דרשו מכאן, שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות. ומי נדה הכתובין כאן דרשו מים הראויים לטבול בהם נדה. וכמה הם, ארבעים סאה:
 וכל אשר לא יבא באש - כל דבר שאין תשמישו ע"י האור, כגון כוסות וצלוחיות שתשמישן בצונן ולא בלעו איסור:
 תעבירו במים - מטבילן ודיו ודוקא כלי מתכות:

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף עה עמוד ב

מתני'. הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים, את שדרכו להטביל - יטביל, להגעיל - יגעיל, ללבן באור - ילבן באור. השפוד והאסכלא - מלבנן באור. הסכין - שפה והיא טהורה.

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת עבודה זרה פרק ה משנה יב

כלי תשמיש רוצה לומר תשמיש אכילה, ובתנאי שיהיו אלו הכלים מן הכלים היצוקים, כגון הברזל והזכוכית, וכן כלי החרס המצופים, כולם יוטבלו ואפילו היו חדשים.
 גמ'. תנא: וכולן צריכין טבילה בארבעים סאה. מנהני מילי? אמר רבא, דאמר קרא: כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר, הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת. תני בר קפרא: מתוך שנאמר במי נדה - שומע אני שצריך הזאה שלישי ושביעי, ת"ל: "אך", חלק; א"כ, מה ת"ל במי נדה? מים שנדה טובלת בהן, הוי אומר: ארבעים סאה.

תוספות מסכת עבודה זרה דף עה עמוד ב

מים שהנדה טובלת - אף על גב דרביעית סגי להטביל מחטין וצינוריות מדאורייתא, היינו טבילת טומאה, אבל טבילת כלי מדין חידוש הוא ובעי מ' סאה.
 איצטריך למיכתב וטהר, ואיצטריך למיכתב במי נדה; אי כתב וטהר, ה"א וטהר כל דהו, כתב רחמנא במי נדה; ואי כתב רחמנא במי נדה, הוה אמינא הערב שמש כנדה, כתב רחמנא וטהר, לאלתר. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: אפ"י כלים חדשים במשמע, דהא ישנים וליבנן כחדשים דמו, ואפילו הכי בעי טבילה. מתקיף לה רב ששת: אי הכי, אפ"י זוזא דסרבלא נמי! א"ל: כלי סעודה אמורין בפרשה.

רש"י מסכת עבודה זרה דף עה עמוד ב

זוזא דסרבלא - מספרים שגוזזים בהן בגדי צמר הואיל וגזירת הכתוב היא ולא משום פילוט איסור דהא חדשים ולא בלעי מידי, מצרכת לה טבילה.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: לא שנו אלא בלקוחין וכמעשה שהיה, אבל שאולין לא. רב יצחק בר יוסף [קנה כלי העשוי מעיסת גללים ואדמה] מעובד כוכבים, סבר להטבילה, א"ל הוה מרבנן ורבי יעקב שמיה, לדידי מפרשא ליה מיניה דרבי יוחנן: כלי מתכות אמורין בפרשה. אמר רב אשי: הני כלי זכוכית, הואיל וכי נשתברו יש להן תקנה, ככלי מתכות דמו. ...

שולחן ערוך יורה דעה הלכות הכשר וטבילת כלים סימן קכ סעיף א

הקונה מהעובד כוכבים כלי סעודה של מתכת או של זכוכית, או כלים המצופים באבר מבפנים, אף על פי שהם חדשים צריך להטבילם במקוה או מעיין של ארבעים סאה (טור בשם סה"מ ועב"י). ...

- כלים קנויים [ולא שאולים]
- כלים לבישול [ולא לשימושים אחרים]
- כלי מתכת [ולא מחומרים אחרים חוץ מדומים למתכת וזה מדרבנן]
- 40 סאה [ולא בכמות כל שהוא כמו בטבילת כלים טמאים]

~ טעמי המצוות ~

מורה הנבוכים חל' שלישי כו – כמו שחלקו אנשי העיון מבעלי התורה אם מעשיו יתעלה נמשכים אחר חכמה [דהיינו: למצוות יש סיבה] או אחר הרצון לבד לא לבקשת תכלית כלל, כן חלקו זאת המחלוקת בעצמה במה שנתן לנו מן המצוות, שיש מי שלא יבקש לזה סבה כלל, ויאמר שהתורות כלם נמשכות אחר הרצון לבד, ויש מי שיאמר שכל מצוה ואזהרה מהן נמשכת אחר החכמה והמכוון בה תכלית אחת, ושהמצוות כלם יש להם סבה, **ומפני התועלת צוה בהם, והיות לכלם עלה אלא שאנחנו נסכל עלת קצתם ולא נדע אופני החכמה בהן, הוא דעתנו כלנו ההמון והסגולות ...**

רמב"ם הלכות תמורה פרק ד הלכה יג - ... אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו ... ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם, ...

~ גזירת הכתוב – הקשר הכתוב ~

במדבר פרק כה - (א) וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב: (ב) ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל [במרזחיהם - כתר יונתן] העם וישתחוו לאלהיהן: (ג) ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף יקוק בישראל:

במדבר רבה (וילנא) פרשת בלק פרשה כ - ... בזכות ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שינו את שמותן, שלא שינו את לשונם, ולא גילו מסטורין שלהם, ... ולא נפרצו בעריות ... וכל אותן מ' שנה לא סרחו במדבר עד שבאו לשטים לכך כתיב וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות, ...

○ כלים לבישול

[ויאכל [במרזחיהם]

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת עבודה זרה פרק ה הלכה טו
צריך להטביל לפי שיצאו מטומאת הנכרי ונכנסו לקדושת ישראל ...

○ 40 סאה

רש"י הירש במדבר פרק לא פסוק כב

... בטרם ישתמשו באותם כלי אוכל של מתכת יש לקיים בהם "במי נדה יתחטא". ... "מים שנדה טובלת בהן", ואילו טבילת כלים מטומאתן די לה ברביעית (ראה תוספות שם). לפי זה "מי נדה" הוא שם כללי למקוה המטהר **בני אדם** שטומאתם מחייבתם "להתרחק". ... ההלכה שכלי אוכל של מתכת טעונים טבילה כבני אדם, **יש בה כדי לבאר את הלשון התמוהה "יתחטא". בלשון זו הכלי המיטהר איננו מושא אלא נושא, ונמצא שראים את הכלי כאדם ה"מתחטא" וטבילת הכלי היא בגדר טבילת אדם.** אישיות האדם היהודי תראה בטבילת כלי מדין טבילה לעצמה; ...

עבודה זרה דף עה עמוד ב - מה ת"ל במי נדה? מים שנדה טובלת בהן ...

○ כלי מתכת

No substance has been as important as metal in the story of man's control of his environment...

There is probably no material that has shaped the progression of mankind more than metal.

רש"י הירש במדבר פרק לא פסוק כב

... כלי של מתכת מבטא את שלטונו הרוחני של האדם על הארץ ועל חומריו....

○ כלים קנוים

עבודה זרה דף עה עמוד ב -

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבון: לא שנו אלא בלקוחין וכמעשה שהיה, [רש"י - במדין שהיו חלוטין] [מוכרים] להם לישראל הכלים.

~ עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב ~

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לט עמוד א - אמר ליה ההוא מינא לרבי אבינא: כתיב "ומי כעמד כישראל גוי אחד בארץ", מאי גדולתם? אתם מעורבים עימנו, דכתיב "פלהגוים פאין נגדו"! - אמר ליה: אחד משלכם [בלעם] העיד עלינו, דכתיב "ובגוים לא יתחשב".

ישעיהו פרק ב (ד) וְשֹׁפֵט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכַתְּתוּ חַרְבוֹתָם לְאַתִּים וְחַנְיֹתוֹתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת לְאִישָׁא גוֹי אֲלֵגוֹי חָרָב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה: פ